

ANTUN KOVAČIĆ, dipl.inž.
SOUR "Belje" PIK
RO "Remont"
Beli Manastir

Promet i prostor
Pregled
UDK:656:338.48 "Baranja"
Primljeno: 20.06.1989.
Prihvaćeno: 12.12.1989.

ULOGA PROMETNOG SISTEMA U RAZVOJU TURIZMA U BARANJI

SAŽETAK

U radu se obrazlažu obilježja prometa i turizma u Baranji, ističe specifičnost ribolovnog, lovnog i izletničkog turizma, te daju perspektive za budući razvoj. Sve to autor povezuje s djelatnošću PIK "Belje", kao najjače radne organizacije u toj regiji, a razvojem turizma omogućuje se dodatni plasman poljoprivredno-industrijskih proizvoda "Belja" u Baranji.

1. UVOD

Baranja je smještena na krajnjem sjeveroistočnom dijelu SRH, omeđena rijekama Dunavom i Dravom i jugoslavensko-mađarskom granicom.

Oni koji poznaju Baranju znaju da je nemoguće govoriti o Baranji a ne govoriti o "Belju", kojem Baranja duguje u najvećoj mjeri svoj ugled, razvitak i svoju budućnost.

Tri stotine godina na području Baranje i "Belja" razvija se poljoprivredna proizvodnja, prerađivačka industrija, saobraćaj, a u posljednjih desetak godina dolazi i do intenzivnijeg razvoja turizma. Pojam "Belje" vezan je za Dobro koje je 1697.g austrijski vojvoda Eugen Savojski dobio od austrijskog dvora kao nagradu za pobjedu nad Turcima. Stvaranjem Dobra na području Baranje, koja se tada prostirala i na području susjedne Mađarske, udareni su temelji poljoprivrednog gospodarstva koje će se sve do danas razvijati.

Mnoga poljoprivredna društvena dobra u Jugoslaviji koriste se danas njegovim proizvodima i poslovnim iskustvom, a i u cijelom svijetu postoji zanimanje za organizacijske oblike, proizvodnju i način postizanja visokih prinosa u ratarstvu. U kontekstu navedenog promet i turistička ponuda bitno utječu na privredni razvoj i razvoj turizma u "Belju" i Baranji.

2. OBILJEŽJE PROMETNOG SISTEMA BARANJE

Plodno zemljište u Baranji bogato florom i faunom kao i u ravničarskom dijelu Slavonije, oduvijek je privlačilo ljude.

Danas na području Baranje postoje prometni pravci:

1. Magistralne ceste
 - 1.1. br. 17, Osijek-Beli Manastir-državna granica (NR Mađarska)
 - 1.2. br 17-1, Osijek-Bilje-Kneževi Vinogradi-Batina-Sombor
2. Magistralna željeznička pruga.
 - 2.1. Osijek-Beli Manastir-državna granica (NR Mađarska)
3. Riječni promet
 - 3.1. Drava
 - 3.2. Dunav
4. Zračni promet

4.1. Osječko zrakoplovno pristanište izgrađeno 1980.g sa svrhom da Slavoniju i Baranju bolje poveže sa ostalim krajevima naše zemlje, naročito sa jadranskom obalom te drugim zemljama.

Baranja predstavlja početnu točku podunavsko-posavskog položaja u Jugoslaviji. Osim cestovne i željezničke prometne mreže za Baranju je značajna rijeka Dunav. Dunav je važna transevropska plovna arterija koja omogućuje kombinirani transport željezne rudače Jadran-Podunavlje. U skoroj budućnosti sa rijekom Dunav spojit će se suvremena kanalska veza Rajna-Majna-Dunav i Dunav-Sava (od Vukovara do Šamca).

Odnos prometa i turizma u Baranji moramo posmatrati u njihovoj međusobnoj interakciji. Povezanost navedenog prometnog sistema i turizma Baranje proizlazi iz složenosti karakteristika i funkcija obaju ovih privrednih djelatnosti. U razvoju turizma Baranje prometni sistem se javlja kao faktor unapređenja ili limitiranja, što ne kolidira sa činjenicom da se prometni sistem i pojedine prometne grane razvijaju u funkciji potreba i zahtjeva turizma.[1]

3. OBILJEŽJE TURISTIČKIH MOGUĆNOSTI BARANJE

Jugoslavenski dio Baranje je tipično ravničarsko-panonsko područje izuzetne plodnosti, u kojem je jedino uzvišenje Banskog brdo, ili Baranjska planina sa poznatim baranjskim vinogradima, podrumima u lesu i čuvenim vinima.

Pored u svakom pogledu privlačne Baranjske planine tu se nalazi Topoljski Dunavac, Puškaš i još poznatiji Kopački rit, koji su još uvijek nedovoljno valorizirani i nedovoljno poznati široj zajednici i ljubiteljima prirode. Baranjske šume su jedan od najljepših prirodnih rezervata na području naše zemlje i obiluju raznovrsnom divljači visokog i niskog lova. Šume u Baranji stanište su poznate jelenske divljači, divljih svinja, fazana itd. kao i mnoštva vrsta ptica, pretežno močvarica. Geografski položaj, klima i zemljište, na kojem se formirala raznovrsna vegetacija šumskih trava, trske, žbunja i šumskog drveća (preko 20 vrsta) s močvarama i ritovima, pružaju idealne mogućnosti za život divljači.

Svojim velikim šumskim prostranstvima duž Dunava i Drave, bogatstvom faune, posebno jelenske (preko 4.000 komada) i druge divljači, uz ribom bogate prostore vodene površine, tu je i Kopački rit koji predstavlja jedinstveni ZOO rezervat u Evropi, oazu oko 267 vrsta ptica, sve na jednom mjestu, što pruža izuzetne pogodnosti za odmor, rekreaciju, sport, mogućnost razvoja rekreativnog vikend-turizma, individualnog, turizma organiziranih grupa, odnosno izletničkog i boravišnog turizma.[2]

4. MEĐUZAVISNOST PROMETA I TURIZMA U BARANJI

Danas je turizam postao društveni fenomen u pravom smislu riječi, on je imperativ suvremenog načina života pa i jedno od mjerila društveno-ekonomskog napretka Baranje. Turizam

et i prostor
Pregled
8 "Baranja"
20.06.1989.
12.12.1989.

lanajnice prerasta u masovnu pojavu, zahvaća široke slojeve
ekonomstva i sve se više transformira u privrednu djelatnost, čiju
ekonomsku perspektivu prihvaća i "Belje" i ulazi u intenzivniji
razvoj turizma u Baranji.

Utjecaj prometa na razvoj turizma u Baranji ispoljava se
na nekoliko različitih načina, i može se ocjenjivati iz raznih aspe-

Izgradnja i modernizacija prometne mreže prvi je i od-
lučujući elemenat u okviru saobraćajnog sistema. Ona
omogućuje otkrivanje turističkog područja Baranje koje
ima sve mogućnosti za razvoj turizma. Suvremena pro-
metna mreža osigurava povezivanje tih područja, pa sa-
mim tim i razvoj turizma.[3] Zbog toga modernizacija
postojeće cestovne mreže i ostalih objekata prometne
infrastrukture predstavlja sastavni dio politike razvoja tu-
rizma u Baranji.

Transportna sredstva, kao drugi elemenat prometnog sis-
tema, također djeluje na razvoj turizma u Baranji. Zado-
voljenje turističkih potreba po kvaliteti zavisi od nivoa i
kvalitete tehničkih i eksploatacionih karakteristika pro-
metnih sredstava, od stupnja njihove razvijenosti i teh-
ničke opremljenosti. Prometna sredstva utječu na razvoj
turizma svojom transportnom sposobnošću, brzinom pri-
jevoza, nivoom udobnosti, stupnjem prilagođavanja po-
trebama u prijevozu, elastičnošću, sigurnošću itd.

"Belje" kao nosilac turizma u Baranji za sada samo pos-
redno utječe na ovaj elemenat dok se turističke agencije[4]
Osijeka aktivnije uključuju u razvoj turizma suvremenim
transportnim sredstvima.

Cijena prometne usluge je značajan elemenat preko koga
promet djeluje na razvoj turizma. Od visine cijena prije-
voznih usluga zavisi mogućnost pojedinih turista da koriste
određena prijevozna sredstva. Osim toga, politika cijena
prijevoznih usluga utječe i na opredjeljenje pojedinih tu-
rista da koriste vlastita prijevozna sredstva. Naravno, na
izbor privatnog putničkog automobila kao prijevoznog
sredstva utječu i drugi razlozi: veća prilagodljivost, neza-
visnost od organizacije javnog prometa itd.[5] S obzirom
na cijenu usluge i organizacije, osječke turističke agencije
većinom uključuju izbor privatnog putničkog automobila
u turističkoj ponudi Baranje.

Ekonomске karakteristike i značenje turizma kao poten-
cijalnog faktora ekonomskog razvoja Baranje ogledaju se u slij-
dećem:

1. Turizam predstavlja značajan faktor proširenja ekonom-
skih odnosa "Belja" i inozemnih poslovnih partnera što je
važno za ostvarenje devizne bilance Kombinata.
2. Turizam utječe na regionalni razvoj Slavonije i Baranje i
intenzivno privredno otvaranje "Belja".
3. Turizam utječe na ubrzano otvaranje radnih mjesta u
uslužnoj djelatnosti "Belja".
4. Turizam omogućuje dodatni plasman poljoprivredno-in-
dustrijskih proizvoda "Belja" u Baranji.
5. Turizam omogućuje valorizaciju privrednih i kulturno-po-

vijesnih vrijednosti Baranje i njihovo prezentiranje široj
jugoslavenskoj i međunarodnoj javnosti.

Turizam se u Baranji pojavljuje kao faktor razvoja, koji
nastaje prvenstveno u sferi potražnje, prenošenja kupovne moći s
jednog mjesta na drugo djelujući na tom mjestu na proširenje
tržišta. Kako je turizam uvijek i trajno povezan sa prirodnim
karakteristikama prostora koje su neprenosive, važno je sagledati
i definirati motive putovanja u Baranju. S obzirom na prirodne
uvjete, fond spomenika kulture, infrastrukturu, budućih ugosti-
teljskih (hotel u Belom Manastiru u izgradnji) i kulturnih sadržaja,
motivi putovanja u Baranju i "Belje" su:

1. Poslovni, odnosno službeni:
 - prijevoz radnika od kuće do radnog mjesta i natrag,
 - službena i poslovna putovanja u cilju obavljanja određenih
zadataka vezanih za djelatnost PIK-a "Belje" i drugih
organizacija Baranje,
 - putovanja đaka u školu (kao putovanja neprivrednog ka-
raktera)
2. Osobni, tj. putovanja u cilju posjete porodice, prijatelja i
dr.
3. Turistička, tj. putovanja koja imaju za svrhu:
 - naučna istraživanja
 - lov i ribolov,
 - fizički i psihički odmor i rekreaciju,
 - razonodu i zabavu,
 - stjecanje znanja o kulturnim i povijesnim spomenicima i
prirodnim ljepotama.

5. ISTRAŽIVANJE MOGUĆNOSTI PROMETNOG SISTEMA I TURIZMA BARANJE

Istraživanja su provedena kako slijedi:

5.1. Lovni turizam

Lovno područje Baranje, vlasništvo LŠG "Jelen", pred-
stavlja u svijetu najpoznatije boravište jelenske divljači. Pored jele-
na u ovoj sredini žive još i divlje svinje, srne, fazani i zečevi. Veliki
broj barskih ptica u močvari nalazi uslove za život.

Baranjska lovišta posjećuju u najvećem broju lovci iz
SRNj i Italije, a manje lovci iz Francuske, Švicarske i ostalih
zemalja Zapadne Evrope.[6]

S obzirom na atraktivnost lovnog turizma ipak se isti ne
koristi u dovoljnoj mjeri. Osnovni razlozi su: prometna izoliranost
lovišta, prometna infrastruktura unutar i van lovišta, slab utjecaj
propagande.

5.2. Ribolovni turizam

Ribolovni turizam kao atraktivna turistička ponuda u Ba-
ranji gotovo da i ne postoji. Prisutan je samo osnovni oblik ribo-

Tablica 1. Trofejna struktura po medaljama (zlatna, srebrna, bronzana) u ukupnom odstrelu jelena

Lovno razdoblje	Zlatna		Srebrna		Bronzana		Bez medalje		Ukupno	
	kom.	%	kom.	%	kom.	%	kom.	%	kom.	%
1953-1958.	27	3	50	5	45	4	955	88	1.077	100
1958-1963.	56	3	120	7	136	8	1.427	82	1.739	100
1963-1968.	45	2	151	9	206	12	1.366	77	1.768	100
1968-1973.	47	3	179	10	231	13	1.263	74	1.720	100
1973-1978.	14	1	61	5	111	9	1.021	85	1.207	100
1978-1983.	36	2	110	5	174	8	1.778	85	2.098	100

Izvor: J. Brna i D. Todorović: Lovno gospodarenje jelenskom divljači na Beljskom lovno-šumskom području,
Zbornik radova, Tri stoljeća Belja, JAZU, Zavod za znanstveni rad, Osijek, str. 596.

lovnog turizma vezan za naselja uz Dunav, Dravu i ostale vodene površine Baranje.

5.3. Izletnički turizam

Za zadovoljenje obrazovne, kulturne i izletničko-rekreativne potražnje na području Baranje, izdvojena su dva područja Baranje: Kopački rit i Batina.[7]

1. *Kopački rit* je 1967.g proglašen prirodnim rezervatom (naš najveći prirodni zoološki vrt). Kopački rit je najveće stanište pernatih divljači, srednjeevropskih životinja i naše najveće prirodno mrijestilište. U selu Kopačevu nalazi se Zoološki muzej Baranje s oko 850 eksponata, ptica i životinja koje nastanjuju Kopački rit. Najveći broj gostiju koji ostvaruju boravak od nekoliko dana su domaći i strani biolozi i istraživači, stručne ekipe, ljubitelji prirode, lovci koji love u nezaštićenom dijelu Kopačkog rita i gosti iz domaćih emitivnih područja.[8] Prometna izoliranost rezervata, popratni turistički objekti i neadekvatna propaganda su osnovni razlozi slabe turističke prodaje navedenog područja.
2. *Batina*, kao izletnički lokalitet, u prostoru je sastavljena iz dva dijela: Zelenog otoka (s jedne strane okružen Dunavom, a s druge strane stajaćom vodom) i uzvišenja sa spomenikom.[9] Istraživanja pokazuju da Batinu posjećuju motorizirani posjetitelji (uglavnom vlastitim prijevozom) i posjetitelji koji dolaze plovnom sredstvima.

5.4. Tranzitni turizam

Geografski položaj uz granični prijelaz kao i privredni razvoj općine, stvorili su uvjete da Baranja postane značajno turističko-tranzitno područje, koje povezuje Srednju Evropu s Jadranom.

U međunarodnom prometu veći broj prijelaza ostvaruju turisti iz ČSSR, Poljske i Mađarske koji, prešavši granicu, uglavnom samo prenoće u Baranji, pošto ih očekuje dug put do mora. Također postoji i cestovni teretni tranzitni promet iz pravca istih zemalja. Pošto se ovim gostima ne može ponuditi hotelski smještaj, izlišno je govoriti koliko bi baranjski turizam dobio noćenjem ovih gostiju.

Turistima, koji plove Dunavom i "Bijeloj floti", kao i osoblju plovnih teretnih objekata ne posvećuje se dovoljno pažnje.

6. ZAKLJUČAK

Baranja i "Belje", kao područje kojem tek predstoji razvoj turizma, moraju posvetiti pažnju kako domaćem tako i inostranom turističkom tržištu.

S obzirom na postojeće tranzitne cestovne, željezničke i riječne prometne pravce postoje svi uvjeti da se Baranja afirmira kao atraktivno turističko područje. Da bi to stvarno i postalo, neophodno je uz postojeću prometnu infrastrukturu prometno povezati svaki segment turističkog područja. Također je neophodno unutar svakog segmenta turističkog područja izgraditi prikladnu infrastrukturu zavisno od vida turizma (prikladne šumske i poljske puteve, uz postojeće ribarske i lovačke kuće izgraditi nove, sa stvarnim ugodajem dotičnog vida turizma i ostale popratne objekte).

Prometni sistem u funkciji turizma kao faktor ekonomskog razvoja Baranje i "Belja" ogleda se u slijedećem:

1. Predstavlja značajan faktor proširenja ekonomskih odnosa "Belja" i inozemnih poslovnih partnera.
2. Utječe na regionalni razvoj Slavonije i Baranje i intenzivno privredno otvaranje "Belja".
3. Utječe na ubrzano otvaranje novih radnih mjesta u uslužnoj djelatnosti "Belja".

4. Omogućuje dodatni plasman poljoprivredno-industrijskih proizvoda "Belja" u Baranji.
5. Omogućuje valorizaciju privrednih i kulturno-povijesnih vrednota Baranje i njihovo prezentiranje široj jugoslavenskoj i međunarodnoj javnosti.

Suvremenom organizacijom prometa i trgovine, kao i moderniziranom i budućom infrastrukturom omogućit će se da na turističkom području Baranje dođe do izražaja ponuda ukupnog, posebno poljoprivrednog i industrijskog potencijala.

SUMMARY

ROLE OF TRANSPORT SYSTEM IN DEVELOPMENT OF TOURIST TRADE IN BARANJA

This paper deals with respective features of transport and tourist trade in Baranja, reiterates specific aspects of fishery/hunt and holiday tourism, and gives the outlooks of future developments. The autor makes reference to the activities of "Belje" as the major business organization of the region, as the development of tourist industry creates the possibilities for additional marketing of agricultural and industrial items on the assortment of "Belje" in Baranja.

LITERATURA

- [1] B. BOGOVIĆ, M. PERAK, Ž. RADAČIĆ: Ekonomika prometnog sistema, Zagreb, 1984. p. 65.
- [2] J. ZMAJČIĆ: Uvodna riječ, Zbornik radova, Tri stoljeća "Belja", JAZU, Zavod za znanstveni rad, Osijek, 1986. p. 1.
- [3] S. NOVAKOVIĆ: Ekonomika sobračaja, Beograd, 1981. p. 81.
- [4] Ibidem, p. 82.
- [5] Ibidem
- [6] RO "Agroindustrijski razvoj": Investicijska studija izgradnje hotela "Baranja" u Belom Manastiru, Darda, 1988. p. 35.
- [7] Ibidem, p. 36.
- [8] Ibidem, p. 37.
- [9] Ibidem, p. 38.